

Usporedba bogatstva države i nejednakosti dohotka

Višnjić, Tena

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:911849>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet Ekonomije i Turizma Dr. Mijo Mirković

TENA VIŠNJIĆ

USPOREDBA BOGATSTVA DRŽAVE I NEJEDNAKOSTI DOHOTKA

Završni rad

Pula, rujan, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet Ekonomije i Turizma Dr.Mijo Mirković

TENA VIŠNJIĆ

USPOREDBA BOGATSTVA DRŽAVE I NEJEDNAKOSTI DOHOTKA

Završni rad

JMBAG:0303057661, redoviti student
Studijski smjer: Marketinško upravljanje

Predmet: Ekonomska sociologija
Znanstveno područje: Društvene Znanosti
Znanstveno polje: Ekonomija
Znanstvena grana: Ekonomska socijologija

Mentor: doc. dr. sc. Saša Stjepanović

Pula, rujan, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Tena Višnjić, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjer marketinško upravljanje ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Tena Višnjic dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Usporedba bogatstva države i nejednakosti dohotka“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

Mentor: doc. dr. sc. Saša Stjepanović	2
1.UVOD	5
2. Definicija i izračun Bruto domaćeg proizvoda	7
2.1. Mjerenje Bruto domaćeg proizvoda.....	7
2.2. Neto domaći proizvod.....	8
2.3. Mjerenje BDP-a	8
2.4. Nominalni i realni Bruto domaći proizvod	9
2.4.1. Grafički prikazi Nominalnog i realnog BDP-a	11
2.4.2. Prikaz Realnog BDP-a Hrvatske.....	13
2.5. BDP per capita	14
3. Nejednakost dohotka.....	16
3.1 Ekonomisti koji zagovaraju negativnu vezu nejednakosti i ekonomskog rasta.....	17
3. 2. Ekonomisti koji raspravljaju pozitivnu vezu nejednakosti i ekonomskog rasta	21
3.3. Mjerenje nejednakosti dohotka	22
3.3.1 Gini Index	23
3.4. Raspoloživ dohodak.....	24
3.4.1. Nejednakosti u plaći.....	25
4. BDP per capita i Gini index	28
5.ZAKLJUČAK	32
LITERATURA	33
POPIS SLIKA	34
POPIS TABLICA	34
POPIS GRAFOVA	34
SAŽETAK	36
SUMMARY	37

1.UVOD

Nejednakost je u današnjem Svijetu jedan od većih problem koji utječe na standard života. Život ljudi iz različitih slojeva društva u istoj državi je najčešće vrlo različit. Unutar jedne države uvijek su postojali pojedinci koji su imali veće bogatstvo, sadašnjost nije iznimka. No problem nastaje kad je se dohodak i bogatstvo distribuirano na takav način da određena povlaštena skupina posjeduje sve dok ostatak jedva preživljava. U razvijenim zemljama problem nejednakosti nije toliko izražen koliko je to situacija u nerazvijenim zemljama. Iako i u razvijenim državama najveći udio bogatstva posjeduju tek podjedinci, više je onih koje svrstavamo u srednju grupu, to jest onih koji se nalaze između bogatih i siromašnih. Distribucija dohotka ili nejednakost dohotka igra veliku ulogu u sveukupnoj svjetskoj nejednakosti. Ako je u nekoj državi udio siromašnih vrlo velik, znamo da je udio bogatih mali. Svijet bez siromaštva u kojemu bi svi imali koliko im je potrebno za život u normalnim životnim uvjetima, jest idilična slika naše realnosti. U tom savršenom svijetu nejednakost dohotka ne bi postojala, dok u stvarnosti to nije slučaj. Radi toga se javlja potreba za boljom i efikasnijom redistribucijom dohotka, kojoj bi svako društvo trebali težiti. Nejednakost dohotka i bogatstva je oduvijek bila jedan od velikih ekonomskih problema, jer onemogućuje siromašno društvo da se razvija kako bi si moglo osigurati normalne uvijete za život. Pojedinci koji su na vrhu društvene ljestvice te posjeduju veliko bogatstvo, će napraviti sve u svojoj moći kako bi svoju poziciju zadržali. Tijekom svih velikih ekonomskih kriza najviše pati narod odnosno siromašno stanovništvo ili srednje stanovništvo, dok se bogati osiguraju te vrlo često prođu bez posljedica u nekim slučajevima čak i profitiraju. Drugi element ovog rada jest ekonomski rast kojega mjerimo pomoću bruto domaćeg proizvoda. Bruto domaći proizvod predstavlja proizvodnju države, te kao takav može služiti kao dobar prikaz produktivnosti države. Ekonomski rast je bitan kako bi se država razvijala, no ekonomski rast te razvitak države je nemoguć bez stanovništva. Kako bi se država razvijala potrebna joj je kvalificirana i sposobna radna snaga. No dobra i sposobna radna snaga ne postoji ako većinsko stanovništvo nije u mogućnosti osigurati si elemente potrebne za osobno razvijanje i napredak. U prvom dijelu rada opisujemo te definiramo Bruto domaći proizvod kao pojam, te prikazujemo podatke za pojedine zemlje. Drugi dio opisuje nejednakost te nejednakost dohotka, kako ju mjerimo te što ona uistinu predstavlja. U posljednjem dijelu rada prikazujemo kretanje bruto domaćeg proizvoda per capita i

Gini indexa, osnovno nejednakost dohotka. Ovaj završni rad je potkrepljen empirijskim podacima prikupljenih iz raznih srodnih studija i znanstvenih istraživanja, te koristi iste za dobivanje generalnog pregleda trenutno prihvaćenih stavova o povezanosti bogatstva države i nejednakosti dohotka.

2. Definicija i izračun Bruto domaćeg proizvoda

Bruto domaći proizvod možemo definirati kao ukupnu tržišnu vrijednost svih finalnih roba i usluga koje su proizvedene unutar pojedine zemlje u jednoj godini. Država kao i svaka druga organizacija ili poduzeće nastoji pomno pratiti svoje kretanje, jedan od načina da država prati svoj ekonomski uspjeh ili neuspjeh jest kroz praćenje svoje proizvodnje. Također BDP je koristan alat ekonomistima prilikom promatranja ekonomskog stanja neke države kako bi dobili realnu sliku stanja unutar države, za njega bismo mogli reći da nam ukazuje samu veličinu neke ekonomije. Naravno BDP kao takav nije jedina mjera uspjeha neke države, također moramo napomenuti da iako BDP oslikava vrlo dobro ekonomsko stanje neke države ne znači nužno da je kvaliteta života visoka odnosno da će ostali pokazatelji uspješnosti izražavati tako dobre rezultate. No za sada ćemo se prvo malo posvetiti BDP-u, te kako ga izračunati. Ukoliko želimo znati da li ekonomija raste ili se smanjuje, koliko država uopće proizvodi koristimo upravo bruto domaći proizvod.

2.1. Mjerenje Bruto domaćeg proizvoda

Kako bismo izračunali BDP neke države zbrajamo vrijednosti potrošnje, bruto investicije, državne izdatke za robe i usluge i neto izvoza. Kada bismo to htjeli izraziti formulom ona bi izgledala ovako¹

$$\underline{BDP=C+I+G+X}$$

Pri čemu je

C- potrošnja

I- bruto investicija

G – Državni izdatci za robe i usluge

X – Neto izvoz

Nadalje postoje dva osnovna načina mjerenja BDP-a, mjerenje tokom proizvoda i mjerenje zaradom odnosno troškovima.

¹ Paul A. Samuelson i William D. Nordhaus, *Ekonomija, 19. Izdanje*, (Zagreb: Mate, 2011), str.386.

2.2. Neto domaći proizvod

Osim BDP-a ekonomisti znaju koristiti NDP odnosno neto domaći proizvod, koji ćemo dobiti ako oduzmemo amortizaciju od BDP-a. Za neto domaći proizvod bi se moglo reći da je točnija mjera proizvodnje upravo zato što isključuje amortizaciju, no upravo zbog toga je i ujedno teža mjera za procjenu. Amortizaciju je podosta teško procijeniti dok se bruto investicije lakše procjenjuju.² Također možemo spomenuti Bruto nacionalni proizvod koji također predstavlja često korištenu mjeru proizvodnje neke zemlje. Najlakše možemo reći da je bruto nacionalni proizvod (BNP) monetarna vrijednost proizvodnje svih finalnih dobra i usluga proizvedenih od strane stanovnika u razdoblju od godinu dana. Što zapravo znači da će proizvodnja od stranih stanovnika unutar granica države biti oduzeta prilikom računanja bruto nacionalnog proizvoda. Prilikom izračuna ne uzimaju se polugotovi proizvodi i usluge kako bi se izbjeglo višestruko obračunavanje. Osnovnu razliku između BDP-a i BNP-a ćemo najlakše objasniti putem primjera, recimo da jedno poduzeće iz Hrvatske proizvodi na području Slovenije, dobit tog poduzeća se ubraja u BDP-u Slovenije jer se proizvodnja vrši na Slovenskom teritoriju, dok se u isto vrijeme dobit pribraja BNP-u Hrvatske jer iako je proizvodnja smještena u drugoj državi poduzeće je i dalje Hrvatsko. Iznosi BDP-a i NDP-a ne moraju nužno biti jednaki, no mogu davati podatke koliko pojedina nacija proizvodi unutar svojih granica te koliko proizvodi van svojih granica. U zemljama koje imaju nisku razinu BDP-a, no visoki BNP možemo zaključiti da mnogo domaćih poduzeća proizvodi na tuđem teritoriju, razlog tomu mogu biti loši politički ili birokratski sustavi unutar države radi kojega je profitabilnije proizvoditi u drugim zemljama.

2.3. Mjerenje BDP-a

Prva metoda kojom možemo mjeriti BDP neke države jest mjerenje tokom proizvoda. Kako bi dobili iznos BDP-a ovim pristupom ubrajat ćemo finalna dobra. Kada kažemo finalna dobra mislimo na dobra koja potrošači kupuju te u konačnici koriste. Unutar ove metode ne ubrajaju se inputi koji su korišteni u procesu proizvodnje nekog dobra.

² Paul A. Samuelson i William D. Nordhaus, *Ekonomija, 19. Izdanje*, (Zagreb: Mate, 2011), 397.

Na primjer možemo uzeti kruh, u ovom slučaju kruh koji potrošači kupuju igra ulogu finalnog, gotovog proizvoda, dok bi voda, žito, brašno, kvasac i ostali materijali potrebni za izradu tog istog kruha predstavljali polugotove proizvode, intermedijarna dobra. U ovu metodu ubrajamo samo finalna dobra to jest dobra koja potrošači kupuju te su spremna za konzumaciju ili korištenje. Potrošač će trošiti svoj dohodak kako bi kupio gotov proizvod, zbrajanjem svih novčanih iznosa koji su potrošeni za kupnju finalnih dobara dobiti ćemo ukupni BDP.³

Druga metoda mjerenja BDP-a jest dohodovna ili troškovna odnosno mjerenje zaradom ili troškom. Troškovi poslovanja uključuju plaću za rad, najamnine za zemlje, profit za kapital, dividende i dobit, amortizaciju i neto porez na proizvodnju⁴. Trošak poslovanja poduzeća u isto vrijeme predstavlja trošak proizvodnje finalnog dobra i zaradu koju kućanstva primaju od poduzeća kako bi bili u mogućnosti kupiti finalne proizvode te se s time kružni tok gospodarske aktivnosti nastavlja.

Računanje ovom metodom može biti vrlo problematično, koristeći bilance računa poduzeća neki iznosi plaćanja će nam se ponavljati što može dovesti do višestrukog obračunavanja. Kako ne bi došlo do višestruko obračunavanja dobara koja prolaze kroz više faza proizvodnje koristimo dodanu vrijednost. Dodana vrijednost predstavlja sve troškove koji su nastali proizvodnjom izuzev troškova koji su nastali kupnjom materija odnosno polugotovih proizvoda koje također možemo nazvati inputima od strane drugog poduzeća. U dodanu vrijednost jednog poduzeća spadaju sljedeći troškovi poslovanja: nadnice, plaće, isplate kamata i dividendi⁵. Intermedijarna dobra koja se kupuju radi daljnje proizvodnje ne spadaju u dodanu vrijednost tog istog poduzeća. Možemo reći da je dodana vrijednost zapravo vrijednost prihoda od prodaje umanjena za vrijednost materijala, poluproizvoda korištenih u proizvodnji.

2.4. Nominalni i realni Bruto domaći proizvod

³ Paul A. Samuelson i William D. Nordhaus, *Ekonomija, 19. Izdanje*, (Zagreb: Mate, 2011), 387.

⁴ Paul A. Samuelson i William D. Nordhaus, *Ekonomija, 19. Izdanje*, (Zagreb: Mate, 2011), 391.

⁵ Paul A. Samuelson i William D. Nordhaus, *Ekonomija, 19. Izdanje*, (Zagreb: Mate, 2011), 390.

Postoje dvije vrste bruto domaćeg proizvoda a to su nominalni i realni bruto domaći proizvod, oba dvije vrste možemo definirati kao zbroj svih proizvedenih usluga i proizvoda u nekoj državi no zapravo su rezultati ovih dvaju vrsta BDP-a najčešće potpuno različiti. Zašto ove dvije vrste koje mjere proizvodnju ne daju iste podatke za istu promatranu godinu? Odgovor na ovo pitanje je zapravo jednostavan te se odnosi na cijene koje se koriste pri izračunu.

Nominalni BDP se izračunava trenutnim tržišnim cijenama, na primjer ako želimo izračunati nominalni BDP 2006. i 2007. godine, pomnožiti ćemo količinu s trenutnom tržišnom cijenom odnosno s cijenama koje su aktualne u toj godini

$$NBDP_{2006} = Q_{2006} \times P_{2006}$$

$$NBDP_{2007} = Q_{2007} \times P_{2007}$$

Radi toga ako se cijena poveća 2007. godine u odnosu na 2006. godinu, nominalni bruto domaći proizvod će se povećati, upravo zato on često iznosi više nego realni BDP.

Kod realnog BDP-a računamo s konstantnom to jest nepromijenjenom cijenom, uzet ćemo iste godine za sljedeći primjer izračuna s time da će nam cijena u 2006 godini biti „bazna“ te se neće mijenjati, na taj način eliminiramo efekte inflacije.

$$RBDP_{2006} = Q_{2006} \times P_{2006}$$

$$RBDP_{2007} = Q_{2007} \times P_{2006}$$

Kao što možemo primijeti za izračun oba dvoje godine koristi se ista cijena bazne godine, te iz tog razloga možemo zaključiti da realni BDP ukazuje da li zapravo proizvodimo više dobara i usluga te da li proizvodimo dobara i usluge koji su jednostavno bolji odnosno monetarno vrijedniji. Realni BDP je ispravljen za inflaciju te ga lakše dobivamo dijeljenjem nominalnog BDP-a s deflatorom BDP-a, što nam olakšava situaciju ako već znamo koji je nominalni bruto domaći proizvod dok mi tražimo realni. Formula izgleda ovako:⁶

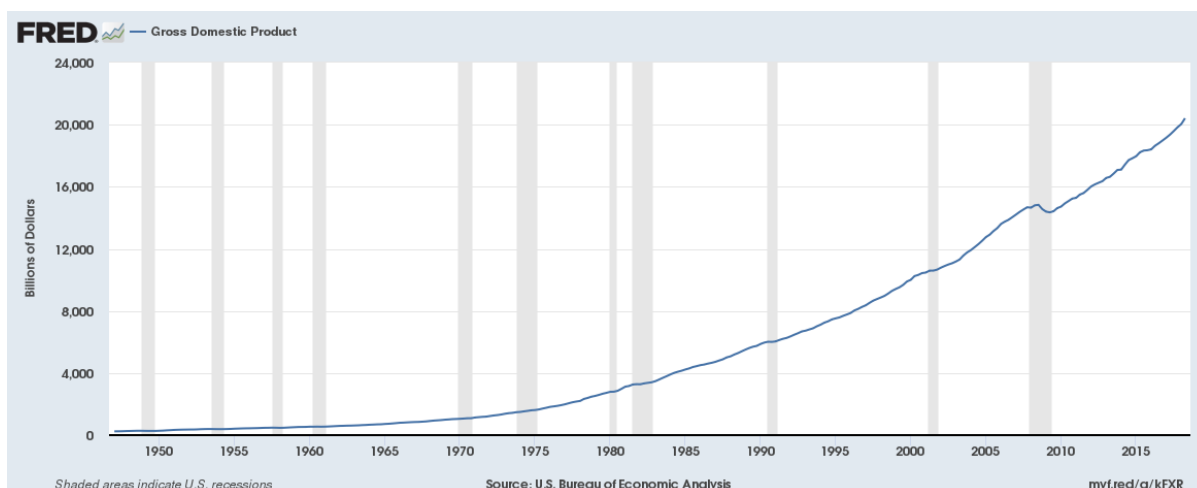
⁶ OpenStax College, Principles of Macroeconomics. (OpenStax College, 2014.), str. 151.
https://learn.saylor.org/pluginfile.php/34045/mod_resource/content/2/OpenStax-PrinciplesOfMacroeconomics.pdf (pristupljeno 16.09.2018.)

$$\text{Realni BDP} = \text{nominalni BDP} / \text{BDP deflator}$$

Glavne razlike između ove dvije vrste jest izračun, i cijene koje ulaze u izračun. Osim tih razlika također možemo reći da nam ova dva BDP-a zapravo daju dvije vrlo različite slike o ekonomskom rastu neke zemlje. Podatci koje nam pruža nominalni BDP mogu oslikavati ekonomsku situaciju jako dobrom u pojedinoj zemlji, gdje će u toj istoj zemlji realni BDP, bruto domaći proizvod na koji ne utječe promjena razina cijena iznositi dosta niže vrijednosti. Iako daju različite rezultate ove dvije vrste BDP-a su kao i čitava ekonomija čvrsto povezani, što možemo zaključiti iz činjenice da uz pomoću nominalnog BDP dolazimo do realnog. Nominalni BDP nas može zavarati jer nam daje podatke da proizvodnja raste dok zapravo možda uopće nije proizvodnja ta koja se povećava već su to zapravo samo cijene. Svako povećanje cijena odnosno inflacija će dovesti do povećanja nominalnog BDP-a, prema tome ne možemo ekonomski uspjeh neke države njime mjeriti.

2.4.1. Grafički prikazi Nominalnog i realnog BDP-a

Kako bi prikazali razlike vrijednosti nominalnog i realnog BDP-a, poslužiti ćemo se podacima koje možemo naći putem Federal Reserve Economic Data (FRED).

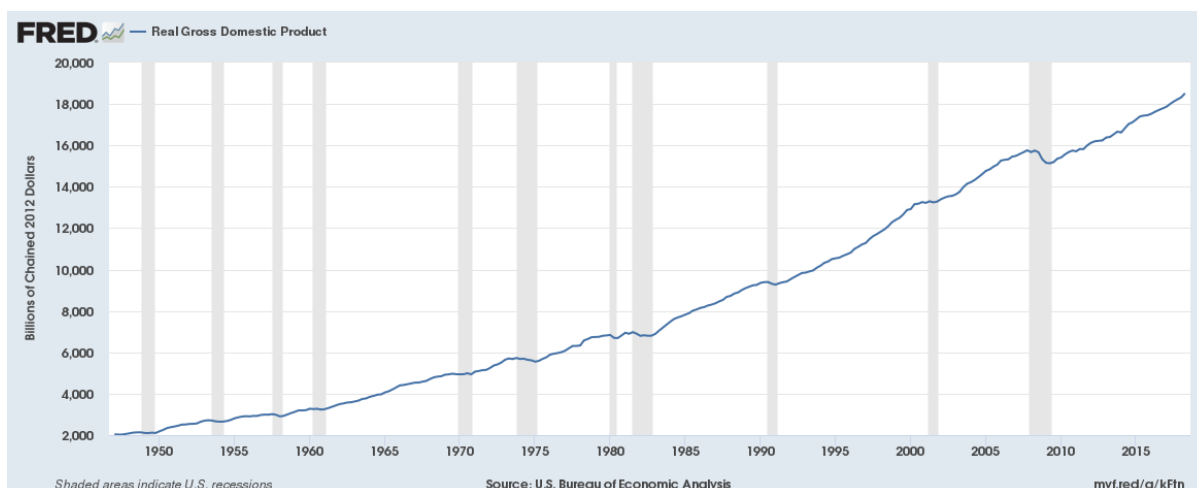

Slika 1. Grafički prikaz Nominalni BDP u USA-u 1950-2018. izvor: <https://fred.stlouisfed.org/series/GDP> (Pristupljeno 13.09.2018.)

Na slici 1. prikazan je grafički rast nominalnog BDP-a u Sjedinjenim Američkim Državama kroz razdoblje od 1950 do 2018. godine. Točan iznos nominalnog BDP-a 2018. godine iznosi 20,411.870 bilijuna Američkih dolara . Ako usporedimo iznos na kraju 1950. godine koji iznosi 319.945 bilijuna \$, vidimo da je nominalni BDP u 2018.

godine 64 puta veći u odnosu na 1950. godinu. Što se čini kao jako veliki rast, no sada već znamo da taj iznos ne predstavlja realni BDP te na ovaj iznos ponajviše utječe promjena cijena odnosno inflacija.

Na sljedećoj slici 2. možemo vidjeti kako izgleda iznos realnog BDP-a za istu državu kroz iste godine. Možemo uočiti da realni BDP iznosi manje od nominalnog, on iznosi 18,514.595 bilijuna Američkih dolara. Pri ovom iznosu koristi se kao konstantna cijena 2012. godine. Ovi podatci dokazuju ono što smo prethodno rekli, da je u većini slučajeva nominalni BDP viši od realnog, te ćemo između njih dvoje odabrati realni BDP ukoliko promatramo ekonomski rast države u nekoj godini. Kroz promatrano razdoblje možemo zaključiti da je realni BDP zapravo oko 8 puta veći 2018. godine, u odnosu na 1950. godinu kada je iznosio 2,383.291 bilijuna \$. Dok nominalni BDP prikazuje 64 puta veći iznos, realni BDP nam pokazuje znatno manji napredak.

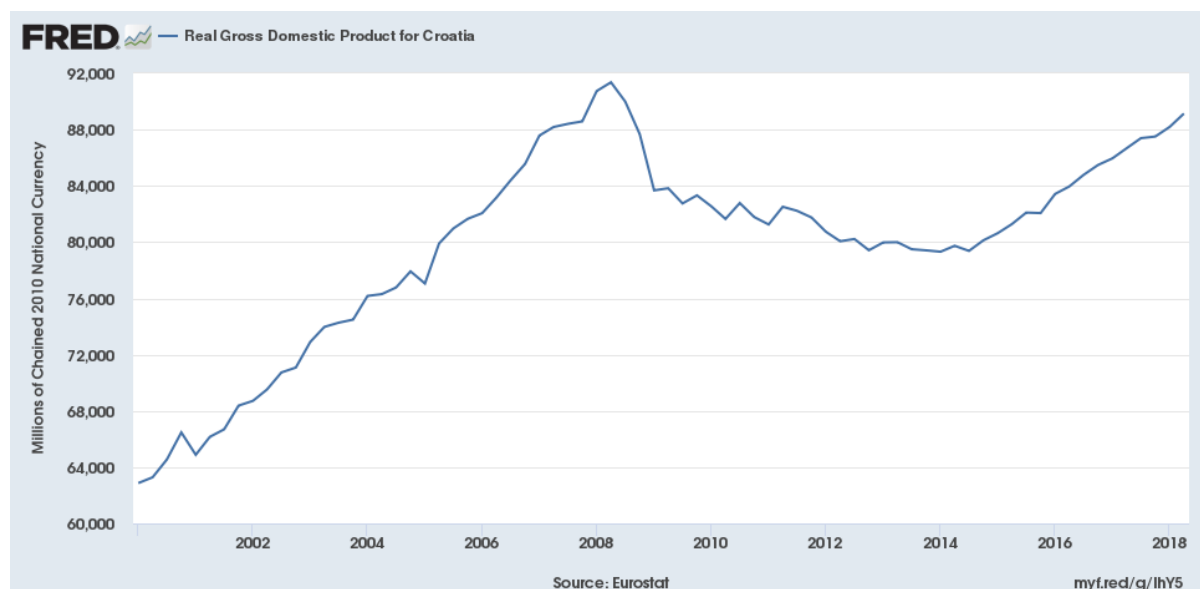

Slika 2. Grafički prikaz Realnog BDP-a u USA-u od 1950-2018.. Izvor: <https://fred.stlouisfed.org/series/GDPC1>. (Pristupljeno 16.09.2018.)

2.4.2. Prikaz Realnog BDP-a Hrvatske

Realni BDP 2002. godine iznosi 62,868.2 milijuna kuna, no za razliku od nominalnog BDP koji nam pokazuje dva puta veće iznose, realni BDP 2018 godine iznosi 89,788.1 milijuna kuna što je samo jedan puta veći iznos. Trebamo naglasiti da je bazna godina to jest konstantna cijena iz 2010 godine.

2008. godine realni BDP doseže najvišu točku gdje iznosi 91,362.6, te godine vrijednosti realnog BDP premašuju današnje vrijednosti. Na slici 3. možemo primijetiti da je od 2002. godine do 2008. realni BDP rastao uz manje padove. 2009. godine vidimo da dolazi do pada kada je zabilježen najveći pad godišnje stope rasta koja je iznosila -8,6%⁷.

Slika 3. Realni BDP Hrvatske od 2000 do 2018 godine. Izvor: <https://fred.stlouisfed.org/series/CLVMNACSCAB1GQHR> (Pristupljeno 13.09.2018.)

⁷ Trading Economics: Croatia GDP Annual Growth Rate, izvor: <https://tradingeconomics.com/croatia/gdp-growth-annual> (pristupljeno 17.09.2018)

2.5. BDP per capita

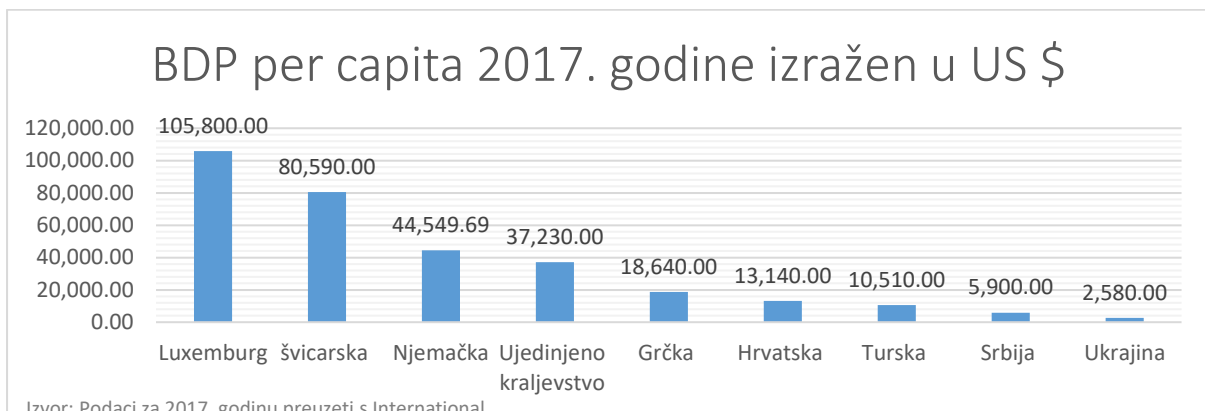
Kroz ovaj dio rad ćemo se posvetiti pojmu nejednakosti, također spominjemo životni standard neke zemlje kako bi dobili cijelu sliku nejednakosti dohotka te države. Kada spominjemo životni standard nećemo se fokusirati samo na realni BDP već tražimo nešto što će nam dati realniju sliku ekonomskog rasta. Iz tog razloga u ekonomiji se koristi bruto domaći proizvod per capita odnosno po stanovniku, koji kao što nam sam naziv govori uzima u obzir broj stanovnika u cjelokupnu kalkulaciju. Kroz sljedeći dio ćemo više razjasniti pojam bruto domaćeg proizvoda per capita, što on zapravo znači te u kojem ga kontekstu primjenjujemo.

Znamo da bruto domaći proizvod koristimo kada želimo promatrati snagu jedne ekonomije kako bi mjerili proizvodnju unutar granice te države. No ako pogledamo podatke zemalja koje imaju veće godišnje iznose realnog BDP-a, logično bi bilo zaključiti da u tim zemljama standard života bude vrlo dobar. Mnogi faktori utječu na standard života. Mjera koja nam daje bolji uvid u standard života u pojedinoj državi jest zapravo BDP per capita. Ono što čini BDP per capita superiornim u odnosu na realni BDP jest stavke koje uzima u obzir, specifično broj stanovništva. Slična situacija se javlja i kod nominalnog i realnog BDP-a koji su povezani pojmovi, no razlikuju se u stavkama koje se uzimaju u obzir prilikom izračuna. BDP per capita tj. BDP po glavi stanovnika možemo definirati kao ukupnu proizvodnju jedne zemlje u odnosu na broj stanovnika te zemlje. Kada želimo dobiti BDP po glavi stanovnika uzmemo Bruto domaći proizvod, BDP te ga podijelimo s brojem ljudi unutar države. Ako bruto domaći proizvod prikazuje proizvodnju u jednoj državi onda će BDP po glavi stanovnika prikazivati produktivnost ekonomije mjereći proizvodnju u aspektima stanovništva, radne snage neke države. U tablici 1. prikaz BDP per capita u pojedinim Europskim državama te podatke od 2010. godine do 2016. godine. Iz tablice možemo zaključiti da je najveći BDP per capita ostvaruje Luxemburg kroz sve promatrane godine, što nam ukazuje da je naproduktivnija država od svih prikazanih. Dok najnižu vrijednost ostvaruje Srbija također kroz cijelo promatrano razdoblje, što nam također ukazuje da je Srbija među ovim državama najmanje razvijena. Hrvatski BDP per capita je 2010. iznosio 13,823 američkih dolara, 2011. je iznosio najviše 14,461 US\$, te vidimo da dolazi do pada gdje 2016. godine iznosi 12,125 US\$.

Tablica 1. BDP po glavi stanovnika za pojedine zemlje izraženo u Američkim dolarima. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenih s National Accounts Main Aggregates Database, pristupljeno 20.09.2018.

BDP po glavi stanovnika izraženo u Američkim dolarima \$							
Države	Promatrane godine						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hrvatska	13,823	14,461	13,165	13,578	13,536	11,668	12,125
Luxemburg	104,772	115,407	106,460	113,341	119,226	101,959	101,835
Švicarska	74,538	88,215	83,176	84,659	86,174	81,648	79,609
Italija	31,459	34,567	33,419	37,398	38,837	37,088	38,788
Njemačka	42,241	46,429	43,717	46,176	47,744	41,313	42,456
Srbija	5,412	6,421	5,657	6,352	6,199	5,237	5,426
Francuska	40,629	43,718	40,754	42,494	42,924	36,504	36,826
Belgija	44,205	47,853	44,921	46,713	47,336	40,326	41,199

Na grafu 1. možemo vidjeti kako BDP per capita 2017. godine izgleda za pojedine europske države. Kao što je prikazano u tablici 1. Luxemburg i 2017. godine ostaje najrazvijenija država. No kako smo dodali još neke države Srbija više nije najmanje razvijena, tu titulu sada preuzima Ukrajina s BDP per capita koji u 2017. godini iznosi 2,582 Američkih dolara.

Graf 1. BDP per capita u pojedinim Zemljama u 2017. godini. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenih s International Monetary Found.

U sljedećem dijelu rada ćemo se posvetiti dohotku, definirati ćemo ga te malo dublje istražiti nejednakost koja nastaje dohodkom. Kako bi mogli što bolje definirati nejednakost dohotka, moramo prvo definirati nejednakost kao samostalni pojam. Nejednakost započinje prije nego pojedinac uopće započne zarađivati. Uvjeti u kojima

živi dok je još okružen obitelji, te prilike koje mu se pružaju kroz obrazovanje, koje mu roditelji pružaju neposredno utječu na veličinu njegovog dohotka. Osoba koja je većinu svog život provela u privatnim obrazovnim ustanovama zasigurno će imati više mogućnosti upisa boljeg fakulteta u odnosu na pojedinca koji je odrastao u siromaštvu te nije imao pristup boljim mogućnostima. Nije teško za pretpostaviti koji će od ovih dvojice doći na bolju poziciju u poduzeću te si na taj način osigurati mnogo veći plaću koja će u konačnici činiti veliki udio njegovog dohotka.

3. Nejednakost dohotka

Plaće od rada, samo ostvareni prihod, penzije, drugi transferi dohotka kao što su osiguranje, socijalna pomoć, kapitalni dohodak to su neki od elemenata koje ubrajamo u dohodak.⁸ Ako definiramo dohodak kao primanja koja kućanstva imaju na raspolaganju za potrošnju, logično zaključujemo kako veličina dohotka utječe na standard života različitih kućanstva. Najjednostavnije rečeno nejednakost dohotka se odnosi na razliku iznosa zarade između ljudi u društvu. Što je ta razlika veća to je veća nejednakost dohotka. U društvu u kojemu svi raspolažu s jednakom razinom dohotka, nejednakost dohotka ne bi postojala no u praksi je poznato da je broj onih koji spadaju u top 1 % bogatog stanovništva mnogo manji u odnosu na one koje svrstavamo u najnižih 10 % siromašnih. Recimo da se dohodak prosječne obitelji poveća, to neće dovesti do samog povećanja kvalitete života već će rezultirati povećanjem mogućnosti stjecanja kapitala. Mogućnosti koje si pojedinac može osigurati putem većeg dohotka mogu biti obrazovne prilike, zdravstveno osiguranje i skrb, kao i penzije i životno osiguranje, sve te mogućnosti povećavaju životni standard neke države. Mnogi ekonomisti iznose svoje stavove vezane za nejednakost dohotka, te dok neki smatraju da narušava i šteti ekonomskom rastu drugi smatraju da će nejednake ekonomije doživjeti brži rast.

⁸ Thomas Piketty, *The Economics of Inequality*, (Cambridge, Massachusetts London, England, 2015), str. 10.

3.1 Ekonomisti koji zagovaraju negativnu vezu nejednakosti i ekonomskog rasta

Na temu nejednakosti dohotka te kako ona utječe na rast, mnogi ekonomisti su iznijeli svoja mišljenja i stavove, dok jedni smatraju da je nejednakost nepoželjna te stvara negativne efekte na cjelokupnu ekonomiju, drugi smatraju da nejednakost može do neke mjere pozitivno utjecati na ekonomski rast.

Među ekonomistima koji smatraju da nejednakost dohotka šteti ekonomskom rastu spomenuti ćemo stavove nekoliko ekonomista. Joseph Stiglitz (2012) smatra da nejednakost smanjuje agregatnu potražnju siromašnih te će oni trošiti više svojeg dohotka u odnosu na bogato stanovništvo. Također pridaje pažnju nejednakosti mogućnosti radi koje pojedinci koji dolaze iz siromašnih obitelji ne mogu nikada dostići svoj puni potencijal. Što će u konačnici imati negativni utjecaj na budući ekonomski rast, dokle god postoji nejednakost mogućnosti siromašni pojedinci će uvijek biti izloženi riziku siromaštva.

Negativnu vezu između nejednakosti i ekonomskog rasta nam prikazuje Organizacija za Ekonomsku Suradnju i Razvoj izvorno poznati kao OECD (2014) kroz razdoblje od 30 godinu u različitim državama zabilježili su razliku između dohotka siromašnih kućanstva i ostatka populacije. Njihove studije su otkrile da u nejednakim društvima, siromašni manje ulažu u obrazovanje, bez ulaganja u obrazovanje država nema dovoljno sposobne radne snage kako bi se razvijala. Što jest ekonomski neefikasno jer više obrazovanih i sposobnih radnika znači i veći doprinos ekonomiji te u konačnici ekonomski rast. Obrazovanje se tretira kao jedan od važnijih alata kojima pojedinac može izaći iz siromaštva te si osigurati bolji standard života. Mnoge zemlje pružaju besplatno obrazovanje od početka obrazovnog života osobe, mnoge države također osiguravaju besplatno studiranje kao što je slučaj u Hrvatskoj. No u pojedinim zemljama koje su ekonomski razvijene te se za njih može reći da su velesile kao što su Sjedinjene Američke Države obrazovni sistem je vrlo loše razvijen. Naravno ne možemo reći da S.A.D. ne osigurava obrazovanje siromašnih, no možemo postaviti pitanje koja je kvaliteta tog obrazovanja koja je omogućena siromašnima. Privatne škole su vrlo popularne u S.A.D.-u te većina bogatih obitelji nastoji svoju djecu obrazovati u privatnim školama kako bi imali bolju mogućnost upisivanja kvalitetnog fakulteta. Za siromašno stanovništvo čak i za srednje stanovništvo u S.A.D.-u

fakultetsko obrazovanje je često previše skupo, te ostavlja dugoročne novčane posljedice. Najčešći korisnici studentskih zajmova u SAD-u su skupine siromašnih te srednje skupine, bogate obitelji imaju dovoljno novčanih sredstva da podmire školovanje svoje djece bez upotrebe zajmova. Fakultetsko obrazovanje se u SAD-u plaća te najčešće ostavlja za sobom ogromne dugove koje studenti otplaćuju dugo nakon završetka obrazovanja. U S.AD.-u studentski zajmovi su na kraju 2015. godine iznosili 1,2 trilijuna Američkih dolara, time postaju druga najveća kategorija duga poslije hipoteka. Ti podatci podižu zabrinutost da ljudi pri završetku fakultetskog obrazovanja posjeduju toliki dug koji im onemogućuje kupovinu velikih potrošačkih dobara kao što su nekretnine odnosno kuće te ih dug obeshrabruje prilikom poduzimanja poslovnih podhvata.⁹ Pojedinaac s ciljem osiguravanja boljeg posla i prilika u životu želi se obrazovati te odlazi na fakultet koji ga stavlja u dugove prije nego što uopće dođe na tržište rada.

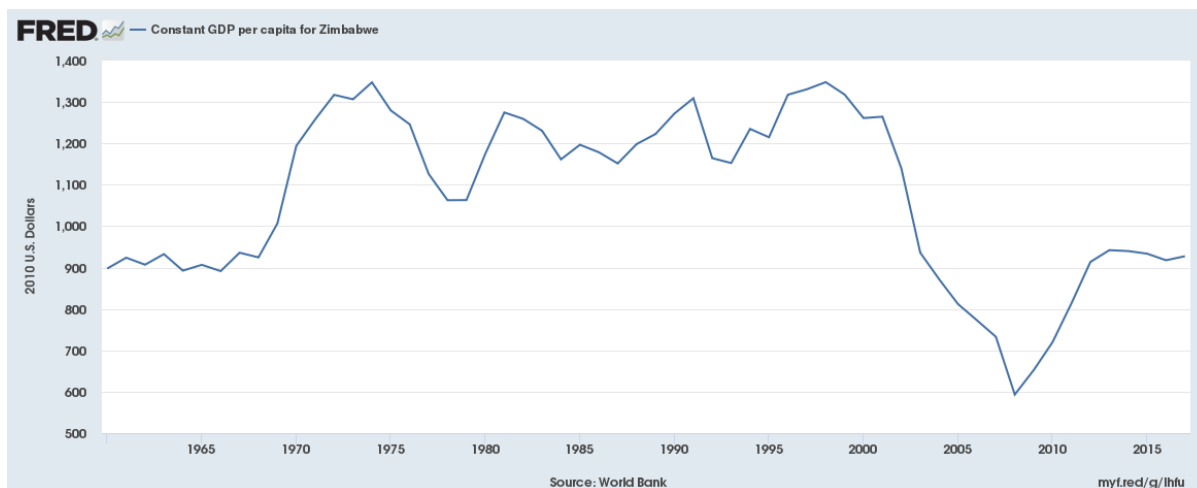
Nejednakost se zavlači kroz pojedine elemente ekonomije, te jako utječe na sveukupni život stanovnika neke zemlje. Od mogućnosti koje su nam pružene do usluga koje su nam osigurane, recimo da usporedimo studente u Hrvatskoj gdje je fakultetsko obrazovanje besplatno te u SAD-u gdje je obrazovanje vrlo skupo možemo logično zaključiti da će studenti biti u boljoj novčanoj poziciji jer ne moraju podizati studentske zajmove te im odlazak na fakultet ne stvara trošak. Studiranje u Hrvatskoj ne predstavlja luksuz te studenti ne čine ekskluzivno bogato stanovništvo hrvatske, već je studiranja postao standard po hrvatskim načelima. Iako je upisivanje fakulteta u Hrvatskoj postala norma, mnogi od studenata ne završe upisani fakultet te ne steknu diplomu. U hrvatskoj je u 2014/2015 godini upisalo prvu godinu 40 000 studenata, 35 000 drugu godinu, te malo iznad 20 000 jest upisalo 3 godinu.¹⁰ Što može biti posljedica jeftinog studiranja, gdje mnogo pojedinaca upisuju fakultet samo jer ih ništa neće košta, te na taj način zauzimaju mjesto drugima koji bi upisali fakultet te stekli diplomu.

⁹ Is there a student loan crisis? Not in Payments (2016, Federal Reserve Bank of Cleveland) <https://www.clevelandfed.org/newsroom-and-events/publications/forefront/ff-v7n02/ff-20160516-v7n0204-is-there-a-student-loan-crisis.aspx>

¹⁰ European Commission: Education and Training Monitor 2016: Croatia., str. 8.
Izvor: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-hr_en.pdf

Spomenuti ćemo Allessina i Perotti (1993) koji smatraju kako nejednaka društva ujedno jesu i politički nestabilna. Iskazuju svoje stavove o nejednakosti te kako ono stvara socijalno nezadovoljstvo koje dovodi do povećanja socijalne i političke nestabilnosti u državi. Nestabilno ekonomsko i političko stanje u državi može narušiti ekonomski rast smanjenjem investicija, izazivanjem revolucija te sveukupnim nezadovoljstvom stanovništva. Nestabilna ekonomija je često dugoročna pojava koja nastaje radi pada vlade, promjene vlasti države, inflacije u ekonomiji, radi pada BDP-a te tome slično. Nestabilna politička situacija je najčešće popraćena s režimom koji je totalitaristički s političkim strankama to jest partijama koje teroriziraju stanovništvo i zaustavljaju bilo koji oblik oporbe. Takva situacija je zabilježena u Zimbabveu prilikom izbora 2008. godine kada je Zimbabwe African National Union- Patriotic Front (ZANU-PF) s Predsjednikom Mugabom pokrenulo nasilne napade protiv MDC (Movement for Democratic Change) aktivista i sljedbenika. Napadi su obilježeni rasponom nasilnih aktivnosti, uključujući ubojstva, premlaćivanja, pljačkanja, spaljivanja imanja, mučenja. Brutalni napadi su bili ciljani na sve sljedbenike MDC oporbe, napadnute su i njihove obitelji kao i svi za koje se sumnjalo da glasaju za MDC. Počinitelja tih zločina ima mnogo te su mnogi bili članovi policije, vojske, lokalnih ZANU-PF časnika, svi oni su prošli nekažnjeno. Vođe oporbe MDC-a M. Tsvangirai bio je primoran povući se, čime je Mugabe proglašen pobjednikom bez ikakvog oblika kažnjavanja.¹¹ U takvim situacijama standard života stanovništva pada, te njihovo nezadovoljstvo raste, što sve skupa utječe na efektivnost ekonomije, proizvodnju, BDP per capita te ostale ekonomske pokazatelje.

¹¹Human Rights Watch: Zimbabwe Events of 2008. Izvor: <https://www.hrw.org/world-report/2009/country-chapters/zimbabwe>

Slika 4. Grafički prikaz BDP pre capita za Zimbabwe Izvor: <https://fred.stlouisfed.org/series/NYGDPPCAPKDZWE> (Pristupljeno 19.09.2018)

Na grafu 4. možemo vidjeti da je političko stanje u državi uvelike utjecalo na BDP per capita. 2008. godine kada se dogodila cijela situacija s političkim neredima i napadima BDP per capita iznosio je 593.127 US dolara. Također možemo primijetiti da je to najniža točka koju BDP per capita doseže u Zimbabwe-u. Nakon 2008. godine BDP per capita rekli bismo da naglo raste sve do 2013. godine kada lagano počinje opadati te 2017. godine iznosi 927,4 US dolara. Najveći iznos BDP per capita kroz promatrane godine iznosio je 1,347.97 US dolara.

Da li je nejednakost povezana s zločinom odnosno kriminalom u nekoj državi, svoje mišljenje na tu temu je iznosi Kelly (2000) u svojoj studiji . Koristeći podate iz zemalja Sjedinjenih Američkih Država prikazuje da nejednakost ima utjecaj na razinu kriminala. Te da je većina zločina počinjena upravo od strane onih koji su u nepovoljnom položaju, oni doživljavaju veći pritisak kao da počine zločin u državama koje imaju visoku nejednakost. Kelly kroz svoja istraživanja priložie podatke kako se imovinski kriminal povećava proporcionalno s populacijom, dok gustoća naseljenosti ima mali utjecaj na zločin. Rasa, mjerena s postotkom populacije koja nisu bijelci, ima veliki utjecaj na ubojstva, silovanja i krađu automobila. Postotak domaćinstva koja vode samo žene (samohrane majke) utječu na sve oblike kriminala, posebno za nasilne zločine. Te siromaštvo koje ponajviše utječe na imovinski kriminal kao što je krađa.¹²

¹² M. Kelly; Inequality and crime (MIT Press 2000-2011)str. 7.
http://irserver.ucd.ie/bitstream/handle/10197/523/kellym_article_pub_004.pdf?sequence=3

3. 2. Ekonomisti koji raspravljaju pozitivnu vezu nejednakosti i ekonomskog rasta

Na drugom kraju spektruma ekonomista koji zagovaraju da nejednakost do neke mjere ima pozitivan učinak na ekonomski rast možemo naći ekonomiste poput James Mirrlees-a koji u svojem modelu prikazuje zašto je nejednakost potrebna kako bi se država razvijala odnosno kako bi došlo do ekonomskog rasta te kako bi se potaknula produktivnost. Model u kojemu je output povezan s uloženim naporom izvršitelja. Uz pretpostavku da su svi izvršitelji nagrađeni jednakom razinom plaće koja je neovisna o njihovom outputu J.Mirrlees ukazuje kako će to obeshrabrili pojedinca da uloži dodatni trud. Nejednakost je potrebna ako želimo da individualne osobe ulažu što više truda kako bi bili što bolje nagrađeni. ¹³

Kristin J. Forbes (2000) je u svom radu dala bolji uvid kako to razina nejednakosti dohotka neke zemlje predviđa njezinu buduću stopu gospodarskog rasta. Ne bavi se mnogo ekonomista studijama koja su bazirana na dokazivanju pozitivne veze između nejednakosti i ekonomskog rasta. Forbes se poziva na ekonomiste kao što su Oded Galor i Daniel Tsiddon (1997a) koji su razvili dvije teorije zašto nejednakost i rast mogu biti u pozitivnim odnosima. Kroz prvi model eksternalija kućnog okruženja određuje pojedinčevu razinu ljudskog kapitala, te ako je ta eksternalija dovoljno jaka visoka razina nejednakosti će biti potrebna kako bi se ekonomski rast razvijao u manje razvijenim zemljama. Druga teorija koju su razvili argumentira da se nejednakost povećava tijekom razdoblja u kojima dolazi do velikih tehnoloških otkrića koja povećavajući mobilnost i koncentraciju sposobnih radnika u tehnološki naprednim sektorima stvara veći tehnološki razvoj i rast. Iako su takve publikacije koje se baziraju na pozitivnom odnosu rasta i nejednakosti slabije zastupljenije, Forbes ističe da takve studije najvjerojatnije sadržavaju ekonometrijske probleme kao što su greške prilikom mjerenja te izostavljene varijable pristranosti. Njen rad se bazira na kraćem periodu veza sa pojedinim zemljama, te naglašava kako je moguće da jaka pozitivna veza između nejednakosti i rasta kroz duži period godina može nestati. Forbes također smatra da ako se ova kratkotrajna pozitivna veza dokaže jakim odnosno snažnom, njezina studija ne bavi se istraživanjem odnosa kojima su ove dvije varijable povezane

¹³ J.A. Mirrlees: An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation
<http://people.tamu.edu/~ganli/publicecon/mirrlees71.pdf> (pristupljeno 19.09.2018.)

i njihove temeljne odrednice koordinirane. Stoga ovaj rad omogućuje daljnje razvijanje teorijske i empirijske procijene elemenata povezanosti nejednakosti, rasta i drugih srodnih varijabla.¹⁴

3.3. Mjerenje nejednakosti dohotka

Postoje nekoliko načina na koje možemo mjeriti nejednakost. Jedan od tradicionalnih pristupa jest da jednostavno usporedimo dohodak stanovništva, usporedimo zaradu i primanja bogatog stanovništva odnosno top 10 % ili top 1% posto s primanjima nacionalnog prosjeka. Ako želimo samo uspoređivati dohotke ljudi koji imaju različita primanja, kako bi ustanovili koliko je zapravo onih koji se mogu svrstati u najbogatiju skupinu stanovništva u odnosu na najsiromašnju skupinu, podatke ćemo relativno lagano pronaći. Takve podatke možemo pronaći putem raznih anketa koje se bave dohotkom kućanstva kao i ankete o potrošnji kućanstva, također nam veliku pomoć pruža Državni zavod za statistiku gdje možemo pronaći sve statističke podatke koji su nam potrebni. Poznate su i druge metode kao što je metoda koju su razvili Emmanuel Saez i Thomas Piketty u kojoj koriste porezne evidencije i račune nacionalnog dohotka kako bi dobili dublji uvid u raspodjelu dohotka unutar najbogatijih 1%.

Mjerenje nejednakosti dohotka može biti poprilično komplicirano, ovisno da li ćemo razmatrati dohodak kućanstva prije ili poslije poreza. Iz tog razloga ekonomisti često koriste osobni raspoloživi dohodak, to je dohodak sa kojim kućanstva zapravo raspolažu nakon oporezivanja ili transfernih prijenosa. Umjesto da se fokusiramo na dohodak koji ljudi dobivaju, dohotku također možemo pristupiti s stajališta potrošnje te možemo proučavati potrošnju kućanstva koji nam daje uvid koliko ljudi troše.¹⁵ razlika između osobnog raspoloživog dohotka i potrošnje nam ujedno i prikazuje koliko ljudi štede.

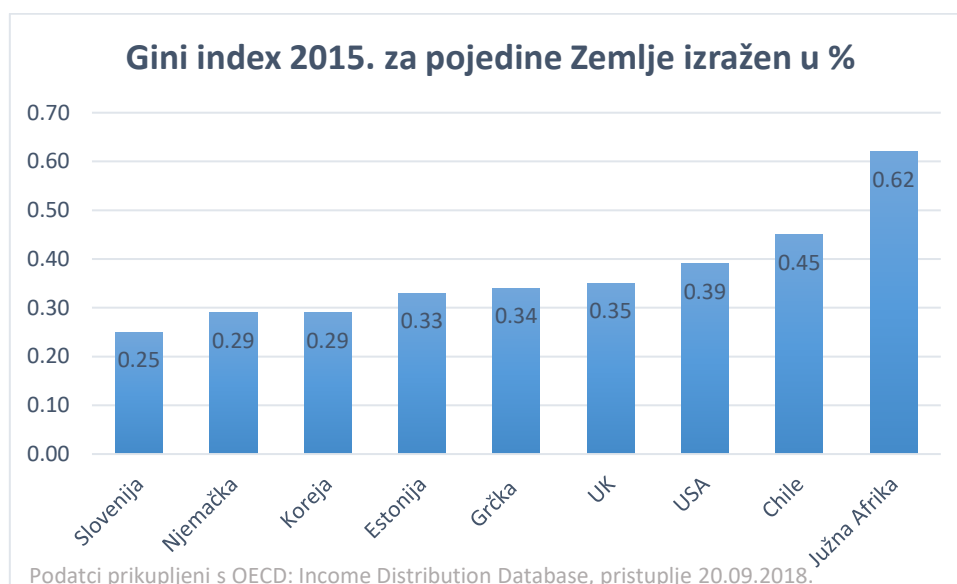
Nejednakost dohotka možemo sagledavati iz različitih aspekta, no i dalje je standardna i ujedno najkorištenija mjera nejednakosti Gini koeficijent također poznat kao Gini index.

¹⁴A reassessment of the relationship between inequality and growth
<http://web.mit.edu/~kforbes/www/Papers/Inequality-Growth-AER.pdf> 18 str str2

¹⁵ A. Deaton: The Great Escape Health, Wealth and the origins of Inequality (Princeton University press,2013),115str.

3.3.1 Gini Index

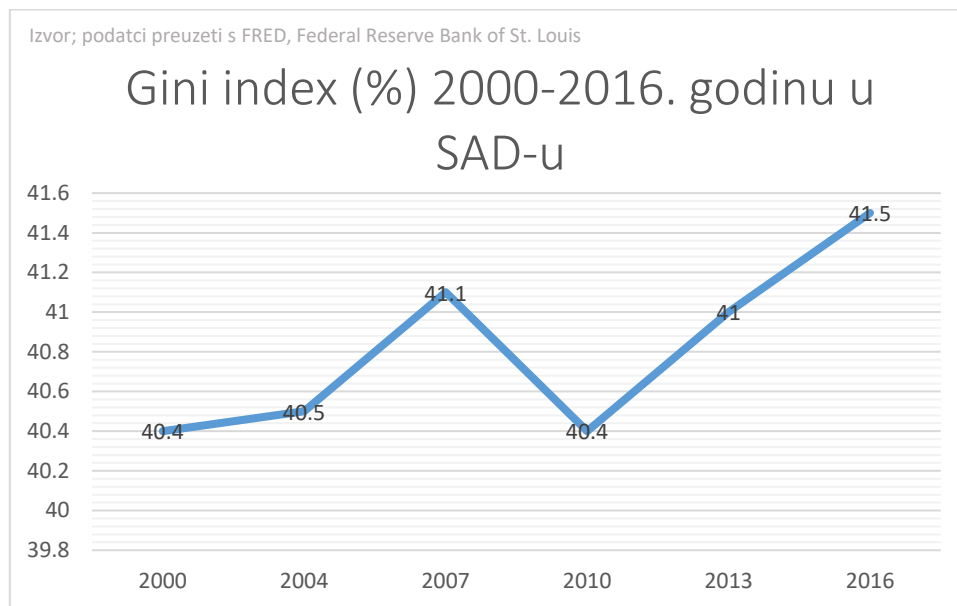
Nazvan po talijanskom ekonomistu Corradou Gini-u, Giniev koeficijent označava (ne)jednakost na način da mjeri koliko se dohodak pojedinaca u nekom društvu prosječno razlikuje. Temelji se na usporedbi omjera kumulativnih omjera stanovništva s kumulativnim omjerima prihoda koji dobivaju. Gini index nam može pružiti dva iznosa to su 0 ili 1, ako iznosi 0 znači da se društvo nalazi u situaciji potpune jednakosti u kojoj svi imaju jednako no ukoliko on iznosi 1 dolazi do situacije potpune nejednakosti u kojoj jedna osoba ima sve dok druga nema ništa.¹⁶ Ponekada ga možemo prikazati u postotku od 0% do 100 %, no i dalje je koncept razmatranja isti zemlje s postotkom bližim 0 su u situaciji veće jednakosti u odnosu na zemlje s postotkom bližem 100.

Graf 2. Gini index u pojedinim Zemljama 2015. godine, izražen u postotku. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenim s OECD.org, <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm> (Pristupljeno 20.09.2018)

Na grafu 2. možemo vidjeti koliko je iznosio Gini index u pojedinim državama u 2015. godini, Gini index je izražen u postotku. Možemo primijetiti da europske države imaju niži postotak Gini indexa, gdje Južna Afrika ima najviši postotak Gini indexa 2015. godine u promatranim zemljama te on iznosi 0.62%.

¹⁶ A. Deaton: The Great Escape Health, Wealth and the origins of Inequality (Princeton University press,2013),125str.

Graf 3. Gini index 2000. do 2016. godine u SAD-u izražen u %. Izvor: Obrada autora prema podacima s Federal Reserve Bank of ST.Louis (FRED) <https://fred.stlouisfed.org/series/SIPOVGINIUSA> (Pristupljeno 19.09.2018)

Na Grafu 3. se nalaze podatci Gini indexa za Sjedinjene Američke države kroz godine 2000. do 2016., podatci su prikupljeni s Federal Reserve Bank of St. Louis. Kada razmatramo podatke svi iznosi koji su bliže 0 nam označavaju stanje jednakosti odnosno veće jednakosti u odnosu na podatke koji se bliži 100% koji nam ukazuje na potpunu nejednakost. Možemo zaključiti da Gini index u USA-u raste od 2000- do 2007, nakon čega dolazi do laganog pada te se nakon toga povećava sve do 2016. godine kada iznosi 41,5.

3.4. Raspoloživ dohodak

Kako smo već spomenuli raspoloživ dohodak nam govori koliko kućanstva zapravo novaca imaju na raspolaganju. On je zapravo iznos koji kućanstva dobiju nakon oporezivanja, te upravo njega kućanstava imaju na raspolaganju za potrošnju. Ekonomisti promatraju ovu mjeru kako bi dobili uvid u jačinu i stabilnost neke ekonomije. Kako se raspoloživ dohodak povećava, kućanstva ili pojedinci troše više, te štednja raste. Ako je raspoloživ dohodak manji od potrošnje nekog kućanstva, znači da kućanstvo troši iznad svog dohotka te da u konačnici ide u minus. Ako kućanstvo

troši isti iznos koliko je i raspoloživ dohodak dolazi do točke pokrića u kojoj je štednja jednaka nuli, to jest štednja ne postoji ali barem ne dolazi do minusa.

Slika 5. raspoloživ dohodak u Sjedinjenim Američkim Državama u razdoblju 2017 i 2018 godine. Izvor: <https://tradingeconomics.com/united-states/disposable-personal-income> (Pristupljeno 20.09.2018)

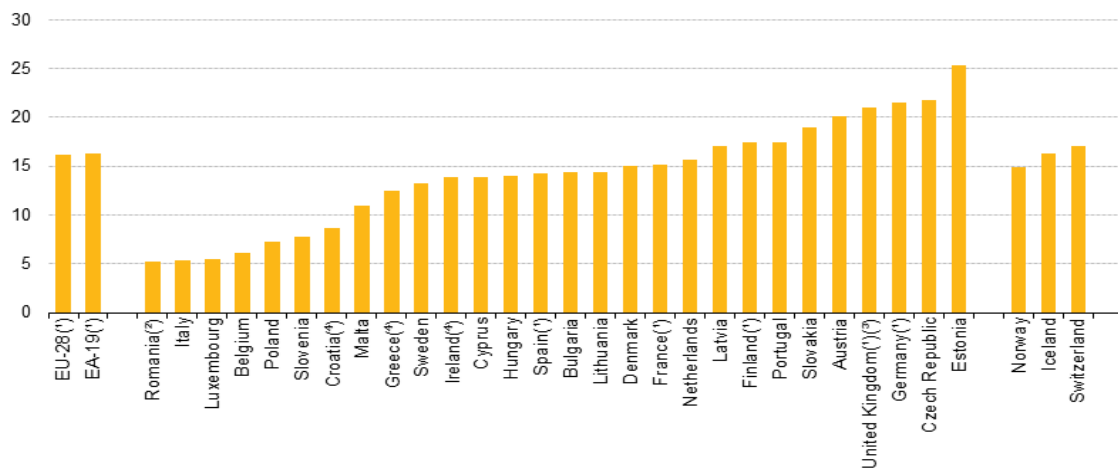
Na prethodnoj slici 5. grafički je prikazano kretanje raspoloživog osobnog dohotka u Sjedinjenim Američkim Državama u 2017. i 2018. godini. Možemo primijetiti da je raspoloživ dohodak iznudio 15 520.43 bilijuna USD dolara u lipnju 2018 godine. Te je u Srpnju 2018 godine iznosio 15 566,48. bilijuna USD dolara.

3.4.1. Nejednakosti u plaći

Nejednakost i razlike u plaći uvelike utječu na cjelokupnu sliku nejednakosti dohotka. Dohodak i plaća nisu nužno jednake, plaće se odnose na primanja od zaposlenja odnosno od rada. Nejednakost plaća se može pojavljivati unutar jednog poduzeća te kao nejednakost svih plaća primljenih u jednoj državi ili društvu. Iako je vrlo logično odgonetnuti da će unutar jedne kompanije dvoje pojedinaca koji su zaposleni na različitim pozicijama te u drugačijim razinama pridonose poduzeće imati različite plaće. Takva razina nejednakosti uvijek će postojati, direktor poduzeća neće imati jednaka primanja kao prodavač jer njegov posao zahtijeva veći napor i obveze. No problem nejednakosti unutar jednog poduzeća možemo istaknuti činjenicom da je za

isti posao osoba ženskog spola manje plaćena u odnosu na osobu muškog spola. Žene između 20- 64- godine su ranih 1960.-tih zarađivale zaatno manje nego muškarci istih godina prosječno oko 3,7% manje, dok se danas ta brojka smanjila te žene zarađuju 1,7% manje od muškaraca¹⁷. Iako se nejednakost plaće između žena i muškaraca smanjila, ne smije se zanemariti činjenica da i dalje postoji te da su dvije osobe jednako sposobne za rad drugačije plaćene i cijenjene ovisno o spolu.

Na slici 6. grafički je prikazana nejednakost između muških i ženskih zaposlenika 2016. godine u Europskoj uniji. Možemo primijetiti da Estonija ima najveći postotak nejednakosti koji iznosi 25.3% dok Rumunjska ima najmanji s iznosom od 5,2%. Što bi značilo da je Rumunjska država koja ima najveću jednakost muških i ženskih zaposlenika. Hrvatska je među zemljama koje imaju manju razinu nejednakosti muškog i ženskih zaposlenika

Note: For all countries except the Czech Republic: data for enterprises employing 10 or more employees, NACE Rev. 2 B to S (-O); Czech Republic: data for enterprises employing 1 or more employees, NACE Rev. B to S

(*) Provisional data

(*) Estimated

(*) Estimated by Eurostat

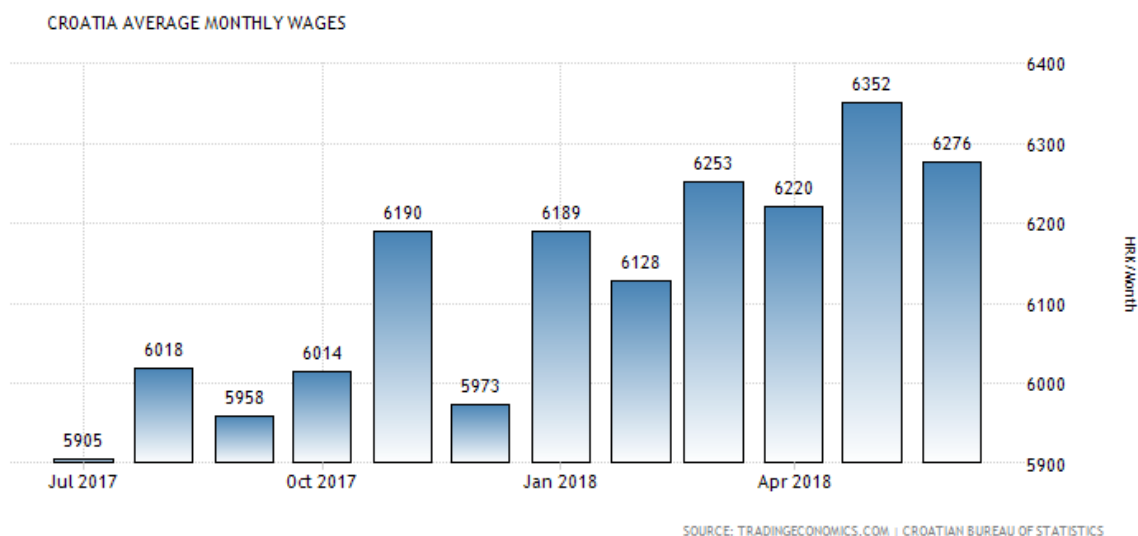
(*) 2014 data

Slika 6. Grafički prikaz nejednakosti između muških i ženskih zaposlenika. Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics#Gender_pay_gap_levels_vary_significantly_across_EU (Pristupljeno 18.09.2018)

¹⁷ T.Picketty, E. Saez, G. Zucman: *Distributional National Accounts: Methods and Estimates for the United States.*, (Cambridge, National Bureau of Economic Research, 2016) .8.str

3.4.1.1. Plaće u Hrvatskoj

Prosječne plaće vidimo na grafu 7. te da u Hrvatskoj 2018. godine iznosi 6 276 HR Kuna mjesečno. Te možemo zaključiti iz rastova i padova da prosječna plaća u Hrvatskoj nije stabilna. Na grafu 8. vidimo koliko iznose minimalne plaće u Hrvatskoj između 2014. do 2018. godine izražene u Eurima. U drugoj polovici 2018. godine minimalne plaće iznose 465.72 €, dok su u prvoj polovici nešto niže te iznose 462.34 €. Dok je najniža zabilježena minimalna plaća u promatranom razdoblju iznosila 372.25 € u drugoj polovici 2013. godine. U siječnju 2016. godine kada minimalna plaća iznosi 398,9€ mijesečno započinje pozitivan rast minimalne plaće u Hrvatskoj što jest jasno vidljivo iz grafa 8.

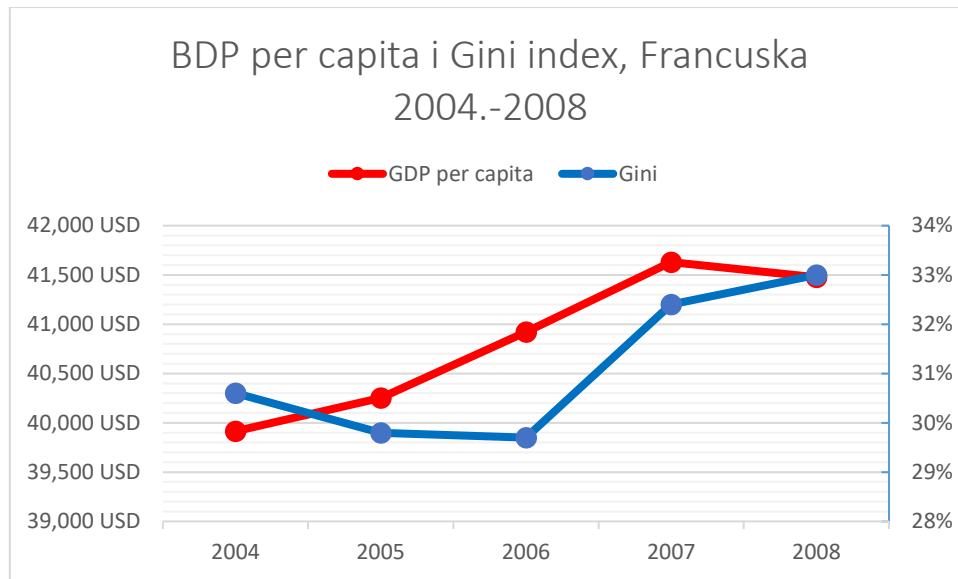
Slika 7. Prikaz prosječnih mjesečnih plaća u Hrvatskoj 2017- 2018 izražene u HRK. Izvor: <https://tradingeconomics.com/croatia/wages> (Pristupljeno 20.09.2018)

Slika 8. Prikaz minimalnih mjesečnih plaća u Hrvatskoj 2014-2018 izražene u €. Izvor: <https://tradingeconomics.com/croatia/minimum-wages> (Pristupljeno 20.09.2018)

4. BDP per capita i Gini index

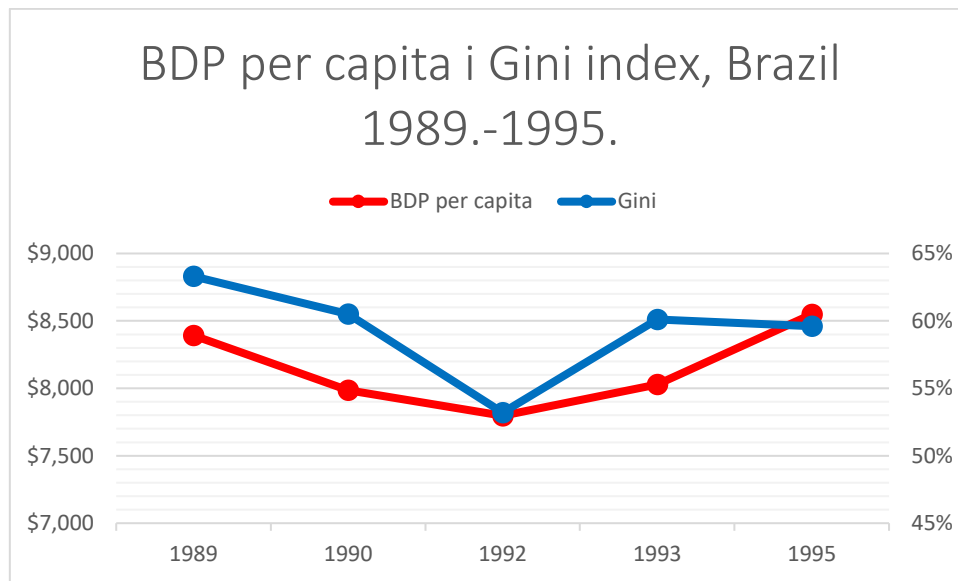
U sljedećem dijelu ćemo prikazati kretanja gini indexa i BDP per capita, kroz nekoliko država u određenom vremenu. Kako bi dobili uvid da li će se Gini index koji predstavlja nejednakost dohodka povećavati ili smanjivati u odnosu na BDP per kapita koji nam govori produktivnost države. Države su promatrane neovisno, te su vremenska razdoblja promatranja drugačija.

Graf 4. BDP per capita i Gini index u Francuskoj kroz 2004. do 2008. godinu. Izvor: Obrada autora prema podacima preuzetih s Federal Reserve Bank of St. Louis <https://fred.stlouisfed.org/search?st=constant+gdp+per+capita+for+france> (Pristupljeno 20.09.2018)

Na grafu 4. možemo vidjeti kako izgledaju podatci BDP per capita i Gini index grafički prikazano za Francusku. Možemo vidjeti da prve promatrane godine 2004., Gini koeficijent iznosi 30,6% dok je BDP per capita 39,915 Američkih dolara. S 2004. na 2005. godinu BDP raste dok Gini index pada. Što bi značilo da dok proizvodnja po stanovniku raste, nejednakost dohotka pada. Sljedeće godine 2006 primjećujemo da dolazi do iste situacije u kojoj BDP per capita raste te Gini index pada. No već sljedeću godinu možemo primijetiti kako je došlo do situacije u kojoj BDP per capita raste no za razliku od prethodnih godina Gini index raste. Što nam dokazuje da povećanje BDP Per capita ne znači nužno smanjenje Gini indexa, kao što se događalo u prve dvije promatrane godine. Pomoću grafa 4. možemo zaključiti da su od 2004. do 2006 događa jednaka situacija u kojoj BDP per capita raste svake godine dok se Gini index smanjuje svake godine. Što se tiče BDP per capita za njega je i sljedeća godina ista jer on i dalje u 2007 raste, no u toj godini za razliku od prijašnjih dolazi do rasta Gini indexa. Recimo da promatramo samo tu godinu zaključili bismo da se BDP per capita i Gini index kreću zajedno, što nije uvijek situacija. U zadnjoj promatranoj godini došlo je do laganog pada BDP per capita, te do porasta Gini indexa. Ako gledamo samo podatke između 2004-2006, došli bi do zaključka da se BDP Per capita i Gini index

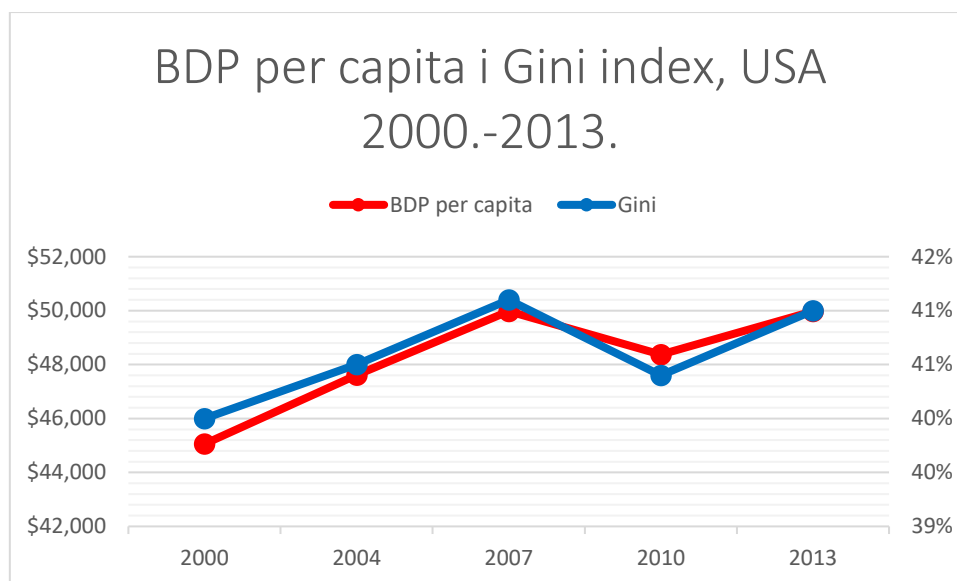
suprotnog kreću odnosno da će dok BDP per capita raste Gini index se smanjuje. No čim sagledamo ostale godine možemo primijetiti da to nije slučaj.

Graf 5. BDP per capita i Gini index u Brazilu kroz 1989-1995. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenih s Federal Reserve Bank Of St. Louis. <https://fred.stlouisfed.org/search?st=brazil> (Pristupljeno 20.09.2018)

Vrijednosti smanjenja BDP per kapita i smanjena Gini indexa u Brazilu koji je prikazan grafom 5. u promatranom razdoblju se vrlo specifična. Situacija je specifična jer se kroz prve tri godine promatranog razdoblja GDP per capita smanjuje, dok se u isti vrijeme smanjuje i Gini indeks što znači da je manja nejednakost dohotka ali je i manja proizvodna aktivnost države. Do rasta BDP per capita u Brazilu dolazi 1993. iznosi 8 101 Američkih dolara, također te godine dolazi do povećeg porasta Gini indexa na 60,1%. Zadnje promatrane godine BDP per capita raste te 1995. iznosi 8,501 Američkih dolara dok Gini index pada na 59,6%. U odnosu na ostale promatrane godine, upravo te zadnje godine dolazi do promijene zajedničkog rasta. Ova dva pokazatelja se prestaju kretati u istom smijeu. Gdje BDP per capita nastavlja rasti, no Gini index odnosno nejednakost pada.

USA jest vrlo karakteristična država koja je po svim elementima kako gospodarskim, ekonomskim tako i socijalnim drugačija od drugih. Prikazati ćemo kretanje u SAD kroz 2000.-2013. godinu.

Graf 6. BDP per capita i Gini Index u SAD-u 2000-2013. godine. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenih s Federal Reserve Bank Of St. Louis. <https://fred.stlouisfed.org/tags/series?t=gini> (Pristupljeno 20.09.2018.)

Za USA čije podatke vidimo na grafu 6. možemo vidjeti da dolazi do specifičnog kretanje ovih dvaju elemenata. Kroz cijelo promatrano razdoblje oni se kreću u istom smjeru, što znači da se zajedno i povećavaju i smanjuju. Kao što sam prethodno istaknula Sjedinjene Amerike Države su vrlo poseban slučaj, te nije iznenađujuće da njeni podatci prikazuju potpuno drugačiju situaciju od drugih. Kada bi se htjelo dalje proučavati nejednakost dohotka u SAD-u, treba uzeti mnogo drugih čimbenika koji utječu na dohodak, te čimbenike koji utječu na samu državu. Teško je utvrditi što točno utječe na nejednakost u SAD-u, promatrajući samo BDP per capita dolazimo do čudne situacije, gdje nam smanjenje proizvodnosti Države znači i manju nejednakost, te nam njeno povećanje donosi veću nejednakost. Također možemo primijetiti da su promijene Gini indexa vrlo male u USA-u, te da ne kreću drastično, već dolazi do manjih pomaka

5.ZAKLJUČAK

Kako bi smanjile nejednakost država nastoji regulirati nejednakost dohotka porezima i drugim alatima. Neke države to čine bolje od drugih, mnogo faktora unutar jedne države utječu na nejednakost dohotka neki od njih su životni standard, veličina države, stabilnost vlade i politike, stupanj razvijenosti, rizik od siromaštva te mnogi drugi. Problem nastaje kada u nerazvijenim zemljama svatko ima drugačiji cilj, država želi razvijati gospodarstvo i ekonomski rast, siromašno stanovništvo želi veći standard života i ravnopravniju distribuciju dohotka, dok bogati žele zadržati svoju razinu bogatstva.

Ekonomске promijene unutar države utječu na stanovnike kao i države neovisno koliko su oni toga svjesni. Boljom raspodjelom dohotka osigurava se bolji standard života za veliki broj stanovnika neke zemlje. Radi toga je sve više u današnje vrijeme izražena potreba za ravnopravnom redistribucijom dohotka. Te nejednakost dohotka postaje društveni problem, kojemu se mora pronaći rješenje.

Prilikom proučavanja podataka za vrijednosti samo BDP per capita kao mjere bogatstva države i Gini indexa kao mjere nejednakosti dohotka, nisam zamijetila njihovu kontinuiranu vezu. Nejednakost dohotka i Bogatstvo se ponašaju neovisno jedan od drugom ako gledamo samo pojedinu državu. No naravno ako uspoređujemo razne države, primijetiti ćemo da su u nerazvijenim državama, nejednakost veća što ne mora nužno biti povezano za državni BDP. Ta nejednakost može biti odraz velikog broja faktora, od ekonomskih do političkih čak i socijalnih.

LITERATURA

Popis knjiga:

1. J. E. Stiglitz: The Great Divide: Unequal Societies and what we can do about them
2. J.E. Stiglitz: The Price of Inequality: How today's divided society endangers our future
3. P. A. Samuelson i W.D. Nordhaus: Ekonomija, 19 izdanje
4. T. Piketty: The Economics of Inequality: Translated by A. Goldhammer
5. A. Deaton: The Great Escape: health, wealth, and the origins of inequality

Internet izvori:

1. M. Kelly: Inequality and Crime.

http://irserver.ucd.ie/bitstream/handle/10197/523/kellym_article_pub_004.pdf?sequence=3 (pristupljeno 18.09.2018.)

2. European Commission: Education and Training Monitor 2016: Croatia.

https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-hr_en.pdf

(Pristupljeno 17.09.2019)

3. OECD INDICATORS: Education at a glance 2014.

<http://www.oecd.org/education/Education-at-a-Glance-2014.pdf> (Pristupljeno 17.09.2018)

4. Human Rights Watch: Zimbabwe: Events of 2008. <https://www.hrw.org/world-report/2009/country-chapters/zimbabwe> (Pristupljeno 17.09.2018.)

5. Distributional National Accounts: Methods and Estimates for The United States,

T. Piketty, E. Saez, G. Zucman. <https://eml.berkeley.edu/~saez/Piketty-Saez-ZucmanNBER16.pdf> (Pristupljeno 18.09.2018)

POPIS SLIKA

Slika 1. Grafički prikaz Nominalni BDP u USA-u 1950-2018. izvor: https://fred.stlouisfed.org/series/GDP (Pristupljeno 13.09.2018.).....	11
Slika 2. Grafički prikaz Realnog BDP-a u USA-u od 1950-2018.. Izvor: https://fred.stlouisfed.org/series/GDPC1 . (Pristupljeno 16.09.2018.).....	12
Slika 3. Realni BDP Hrvatske od 2000 do 2018 godine. Izvor: https://fred.stlouisfed.org/series/CLVMNACSCAB1GQHR (Pristupljeno 13.09.2018.).....	13
Slika 4. Grafički prikaz BDP pre capita za Zimbabwe Izvor: https://fred.stlouisfed.org/series/NYGDPPCAPKDZWE (Pristupljeno 19.09.2018).....	20
Slika 5. raspoloživ dohodak u Sjedinjenim Američkim Državama u razdoblju 2017 i 2018 godine. Izvor: https://tradingeconomics.com/united-states/disposable-personal-income (Pristupljeno 20.09.2018).....	25
Slika 6. Grafički prikaz nejednakosti između muških i ženskih zaposlenika. Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics#Gender_pay_gap_levels_vary_significantly_across_EU (Pristupljeno 18.09.2018)	26
Slika 7. Prikaz prosječnih mjesečnih plaća u Hrvatskoj 2017- 2018 izražene u HRK. Izvor: https://tradingeconomics.com/croatia/wages (Pristupljeno 20.09.2018).....	27
Slika 8. Prikaz minimalnih mjesečnih plaća u Hrvatskoj 2014-2018 izražene u €. Izvor: https://tradingeconomics.com/croatia/minimum-wages (Pristupljeno 20.09.2018)	28

POPIS TABLICA

Tablica 1. BDP po glavi stanovnika za pojedine zemlje izraženo u Američkim dolarima. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenih s National Accounts Main Aggregates Database, pristupljeno 20.09.2018.....	15

POPIS GRAFOVA

Graf 1. BDP per capita u pojedinim Zemljama u 2017. godini. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenih s International Monetary Found.....	15
Graf 2. Gini index u pojedinim Zemljama 2015. godine, izražen u postotku. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenim s OCED.org, https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm (Pristupljeno 20.09.2018)	23
Graf 3. Gini index 2000. do 2016. godine u SAD-u izražen u %. Izvor: Obrada autora prema podacima s Federal Reserve Bank of ST.Louis (FRED) https://fred.stlouisfed.org/series/SIPOVGINIUSA (Pristupljeno 19.09.2018).....	24

Graf 4. BDP per capita i Gini index u Francuskoj kroz 2004. do 2008. godinu. Izvor: Obrada autora prema podacima preuzetih s Federal Reserve Bank of St. Louis https://fred.stlouisfed.org/search?st=constant+gdp+per+capita+for+france (Pristupljeno 20.09.2018)	29
Graf 5. BDP per capita i Gini index u Brazilu kroz 1989-1995. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenih s Federal Reserve Bank Of St. Louis. https://fred.stlouisfed.org/search?st=brazil (Pristupljeno 20.09.2018)	30
Graf 6. BDP per capita i Gini Index u SAD-u 2000-2013. godine. Izvor: Obrada autora prema podacima prikupljenih s Federal Reserve Bank Of St. Louis. https://fred.stlouisfed.org/tags/series?t=gini (Pristupljeno 20.09.2018.)	31

SAŽETAK

U ovom radu predstavili smo ključne ekonomske pojmove kao što su BDP, BDP per capita, dohodak te nejednakost. Nejednakost se javlja u svim dijelovima društva, te utječe na naše živote bili mi toga svjesni ili ne. Nejednakost nije novi pojam, no razvitkom društva, demokracijom i potrebom za slobodu javlja se i potreba za jednakošću, što motivira ekonomiste da se dublje proučavaju ovu temu. U ovom radu govorit ćemo o pojedinim ekonomskih mjerama kao što je Bruto domaći proizvod te nejednakost dohotka. Definirati ćemo njihova obilježja te opisati kako ekonomisti koriste određene mjere radi proučavanja ekonomske situacije u državi. Prikazat ćemo odnose između nejednakosti dohotka i bogatstva države mjenog BDP-om kroz nekoliko Zemlja.

Ključne riječi: BDP, BDP per capita, Nejednakost, Nejednakost dohotka, Mjere

SUMMARY

This paper introduces a few economic terms such as GDP, GDP per capita, income and income inequality. Inequality occurs in all parts of society, and it affects our lives whether we are aware of it or not. Inequality is not a new concept, but the social development, democracies, the need for freedom and opportunity brings up the need for equality, which motivates economists to research this topic more. In this paper we will discuss some economic measures such as Gross Domestic Product and Income inequality. We will define their characteristics and describe how economists use certain measures to research the economic situation in a country. In the paper we will discuss and show the relationship between inequality of income and the wealth of a country measured in GDP for a few countries.

Key Words: GDP, GDP per capita, Inequality, Income inequality, Measure